

Suomi 100 vuotta 2017 - Katsaus Suomen sosiaalihuollon historiaan ja tulevaisuuteen

Jari Helminen

Yliopettaja (YTT)

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Jari.Helminen@diak.fi

Diak

Suomi 100 vuotta 2017 -

Katsaus Suomen sosiaalihuollon historiaan ja tulevaisuuteen

Esityksen sisältö

- » Katsaus sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon kehittymiseen Suomessa
- » Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus 2000-luvulla
- » Sosiaalihuollon osaamisvaatimukset tulevaisuudessa

Katsaus sosiaalihuollon ja sosiaaliturvan kehittymiseen Suomessa

Jari Helminen

Yliopettaja (YTT)

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Jari.Helminen@diak.fi

Diak

Suomi 100 vuotta 2017

- » **Suomen itsenäistymisjulistus hyväksyttiin 6.12.1917**
- » **Itsenäistymisen jälkeen, kevättalvella 1918 koettiin Suomen historian ristiriitaisin tapahtuma, josta käytetään nimityksiä kansalaissota, sisällissota ja vapaussota**
 - » Vuoden 1918 kansalaissotaa edelsi ensimmäinen maailmansota 1914–1918
- » **Vuoden 1918 sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan oli suuri ja pitkäkestoinen**
 - » Sota vaati noin 38 000 uhria
 - » Sodan seurauksena yli 20 000 lasta jäi orvoksi
- » **Vuoden 1918 sodan jälkeen Suomalaisen yhteiskunnan ja sosiaalihuollon jälleenrakennus käynnistyi vastaamalla kodittomiksi ja/ tai orvoiksi jääneiden lasten tarpeisiin valtion, kuntien sekä hyväntekeväisyys- ja naisjärjestöjen toimesta**
- » **Suomessa sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon kehittyminen eteni ”pienin askelin”, mutta kehitystä jarrutti myöhemmin 1930-luvun talouslama ja II maailmansota 1939–1945**

Sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon kehittyminen Suomessa

Sosiaaliturva ja sosiaalihuolto **kehittyi Suomessa hitaasti.**

Sosiaaliturvajärjestelmä (etuusjärjestelmä) luotiin Suomeen viimeisten Euroopan maiden joukossa, mutta tehdyt **uudistukset** olivat **laajoja.**

Rohkeat sosiaaliturvauudistukset tekivät Suomesta **pohjoismaisen hyvinvointivaltion.**

1970–1980-luvut olivat **hyvinvointipalveluiden** voimakkaan kasvun aikaa.

1990-luvulla hyvinvointivaltion sijasta ryhdyttiin puhumaan **hyvinvointiyhteiskunnasta**, jolloin korostuvat **julkisen** (valtio ja kunnat) palvelutuotannon rinnalla **markkinaehtoiset ratkaisut** (yksityinen palvelutuotanto), **kolmannen sektorin** (järjestöt ja yhdistykset) toiminta sekä **yksilön ja perheen oma-apu.**

2000-luvun ajan on valmisteltu **sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta.**

Sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon merkkipaaluja – 1920- ja 1930-luku

- » Itsenäistyneen Suomen ensimmäinen vuosikymmen (1920-luku) oli ”köyhäinhoidon” aikaa
 - » **Köyhäinhoitolaki** tuli voimaan 1922
 - » Sosiaalihuolto (sosiaalityö) kohdistui köyhimpiin ja ”puutteellisimpiin”
 - » Perustettiin muun muassa **kunnalliskoteja** ja **työlaitoksia** sekä **lastenkoteja**
 - » Ihmiset kokivat avun varaan joutumisen **häpeälliseksi**
- » 1930-luvulla **eläke** oli harvinainen etuoikeus Suomessa
 - » Vanhuuden taloudellisen turva perustui tavallisesti säästöihin, biologisten lasten kanssa tehtyihin sopimuksiin ja avustuksiin
- » Ensimmäinen **eläkelaki** hyväksyttiin vuonna 1937
- » Eläkkeen piirissä oli **koko kansa** (kansaneläke)

- » **Äitiysavustuslaki** hyväksyttiin 1937

Sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon merkkipaaluja – 1940-luku

- » 1940-luvulla ryhdyttiin korostamaan **valtion laajaa vastuuta** sosiaaliturvasta ja sosiaalihuollosta
 - » Tavoitteeksi otettiin toimeentulon vähimmäistason turvaaminen kaikille
- » Esimerkkejä 1940-luvun uudistuksista
 - » 1946 **invalidihuoltolaki**
 - » 1948 kaikille huoltajille tasaetuuksiin perustuva **lapsilisäjärjestelmä**
 - » 1949 kaikille lapsen saaneille (synnyttäjille) **äitiysavustus**

Sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon merkkipaaluja – 1950-luku

- » **Työttömyysvakuutus** organisoitiin Suomessa vuonna 1917 ammattiyhdistysten kautta, mutta järjestelmän kattavuus oli huono
- » **Työttömyysturva** saavutti laajemmin työkäisen väestön vasta vuonna 1959

Sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon merkkipaaluja – 1970–1980-luvut

» 1970–1980-luvuilla rakentuivat **hyvinvointipalvelut** (tulonjakovaltioista -> palveluvaltioon), esimerkkejä

» 1973 Laki lasten **päivähoidosta**

» 1977 Laki **kehitysvammaisten** erityishuollosta

» 1982 **Sosiaalihuoltolaki**

» 1983 **Lastensuojelulaki**

» 1987 Laki **vammaisuuden** perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista

» 1980-luvun lopun jälkeen hyvinvointivaltio ei enää laajentunut

» 1990-luvun alun taloudellinen lama siivitti puhetta hyvinvoinnin tuottamisen ”**welfare-mix mallista**” (valtio, kunnat, yksityiset palveluntuottajat, ns. kolmas sektori ja jokaisen kansalaisen ”oma-apu” sekä läheisten antama apu)

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus 2000-luvulla

Jari Helminen

Yliopettaja (YTT)

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Jari.Helminen@diak.fi

Diak

Suomi 2000-luvulla – Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

- » Lähes koko 2000-luvun ajan on valmisteltu sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta
- » Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta on kuvattu 100 vuotiaan Suomen suurimmaksi muutostyöksi
- » Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteita ovat
 - » **Asiakaslähtöisyys** vahvistuu sosiaali- ja terveyspalveluissa
 - » Asiakas tavoittaa sosiaali- ja terveyspalvelut toimivina **palveluketjuina/ -kokonaisuuksina** (joka kymmenes sosiaalihuollon asiakas tarvitsee henkilökohtaisesti räätälöityä apua (moniongelmaisuus))
 - » Sosiaali- ja terveyspalveluissa työskentelevien **yhteistyö** vahvistuu
 - » Sosiaali- ja terveyspalveluissa toiminnan **tehokkuus** ja **vaikuttavuus** lisääntyvät

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen päämääränä on, että **kaikki suomalaiset saavat** sosiaali- ja terveyspalveluja **laadukkaasti ja yhdenvertaisesti**.

Tavoitteena on, että ihmisten **hyvinvointi- ja terveyserot vähenevät**.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa otetaan käyttöön **parhaat** (tutkittuun tietoon, näyttöön perustuvat) **ja tehokkaimmat toimintatavat**.

Sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon merkkipaaluja – 2000-luku

- » 2000-luvulla on siirrytty kohti niin sanottua **aktiivista sosiaalipolitiikkaa**, jolloin korostetaan yksilön vastuu itsestään ja omatoimisuutta; työikäisiä kannustetaan työntekoon
- » Esimerkkejä jo toteutuneista uudistuksista
 - » 2014 **Sosiaalihuoltolaki**
 - » 2015 **Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä**
 - » 2017 **Toimeentulotuen perusosa Kansaneläkelaitokselle kunnilta**

Suomi 2000-luvulla – Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

Jos Suomen eduskunta hyväksyy vuoden 2018 aikana sosiaali- ja terveydenhuollon sekä maakuntauudistuksen ...

Sosiaali- ja terveydenhuollon julkinen hallinto tänään	Sosiaali- ja terveydenhuollon julkinen hallinto 2020
<p><i>190 sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiot</i> 62 Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita 56 Maaseutuhallintoa 22 Pelastuslaitosta 18 Maakuntien liittoa 15 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta 15 Työ- ja elinkeino (TE) toimistoa</p>	<p>18 maakuntaa (sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen) ⇒ Maakunta järjestää sosiaali- ja terveystaloudet ⇒ Kansalainen/ asiakas valitsee sosiaali- ja terveystalouden</p>
<p>6 aluehallintovirastoa</p>	<p>1 Valtion lupa- ja valvontavirasto Luova</p>
<p>Kunnat (311 kuntaa vuonna 2018)</p>	<p>Kunnat (311 kuntaa vuonna 2018) (hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen)</p>
<p>Valtio</p>	<p>Valtio</p>

Asiakastyö-

Keskeisiä asiakastyötä ohjaavia lähtökohtia (esimerkki)

- » Valinnanvapaus
- » Moniammatillisuus
- » Osallisuus
- » Neuvonta ja ohjaus
- » Ratkaisulähtöisyys
- » Itsemääräämisoikeus
- » Kotiin vietävät palvelut
- » Digitaaliset palvelut
- » Kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus
- » Aktiivisuus

Sosiaalihuollon osaamisvaatimukset tulevaisuudessa

Jari Helminen

Yliopettaja (YTT)

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Jari.Helminen@diak.fi

Diak

Ammatillisen osaamisen ytimiä sosiaalihuollossa

OSAAMISEN YTIMIÄ

Osaamisella soteen -hanke (16.3.2018)

- **Etiikka** (mm. itsemääräämisoikeus, valinnanvapaus, yhdenvertaisuus) ja **kestävä kehitys**
- **Palvelujärjestelmä** ja **lainsäädäntö**
- **Asiakslähtöisyys** (toiminnassa asiakas keskiössä ja palvelukulttuuri)
- Asiakkaan **osallisuuden** lisääminen
- **Palveluneuvonta** ja **–ohjaus**
- **Digitaalisuus**
- **Monitoimisuus**, monialainen ja –ammatillinen yhteistyö, **yhdyspintatyö**
- **Tutkittuun tietoon** ja **näyttöön perustuva toiminta**
- Työn **tuloksellisuus**, **vaikutukset** ja **vaikuttavuus** sekä **kustannustietoisuus**
- **Muutoksen** ja **verkostojen johtaminen**
- **Palveluiden käyttäjälähtöinen kehittäminen**

Lapsi- ja Perhepalveluiden muutosohjelma (Lape) (12.3.218)

- **Asiakkaan tarpeiden tunnistaminen**
- **Kokonaisvaltainen ymmärrys** asiakkaasta
- Asiakkaan (lasten, nuorten ja perheiden) aito **kohtaaminen**
- **Verkostomaiset** ja **dialogiset työtavat**
- Laaja osaaminen palveluista, **palvelukokonaisuuksista** ja tarjolla olevasta tuesta
- Uusien, **yhteistyössä tarjottavien palveluiden kehittäminen** lapsi- ja perhelähtöisesti

Kiitos

Jari Helminen

Yliopettaja (YTT)

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Jari.Helminen@diak.fi

Diak

Lähteet

Heinonen, Olli-Pekka; Ikonen, Anna-Kaisa; Kaivosoja, Matti & Reina, Timo (2018) Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi. Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteutumiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintoympäristössä. Luettavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160555/LAPE-loppuraportti_FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Helne, Tuula & Julkunen Raija & Kajanoja, Jouko & Laitinen-Kuikka, Sini & Silvasti, Jussi & Simpura, Jussi (2003) Sosiaalinen politiikka. Juva: WSOY.

Jaakkola, Jouko & Pulma, Panu & Satka, Mirja & Urponen, Kyösti (1994) Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaalisen turvan historia. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.

Jokinen, Kimmo (2002) Suomalainen yhteiskunta. Helsinki: WSOY.

Osaamisella soteen-hanke, Väkiraportti täydennyskoulutustarpeet ja osaamisen vahvistaminen sote-uudituksen tueksi (2018) luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ce7009af-c9a9-49b8-9247-8dd1dc0a346d/3014a7be-eaeb-42f9-aa27-a94b46cd452a/MUISTIO_20180329141048.pdf